

© Editura EIKON, 2015

București, Calea Vitan nr. 242, corp C2, etaj 1, sector 3

Redacția: tel. 021 3481474; 0728 084802

e mail: contact@edituraeikon.ro

Difuzare: tel/fax 021 3481474; 0733 131145

e mail: difuzare@edituraeikon.ro

web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al Cercetării Științifice din România (CNCS).

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BUTOI, IONUȚ

Mircea Vulcănescu : o microistorie a interbelicului românesc / Ionuț

Butoi ; pref. de Zoltán Rostás ; postf. de Sanda Golopenția. - București :
Eikon, 2015

ISBN 978-606-711-327-3

I. Zoltán, Rostás (pref.)

II. Golopenția, Sanda (postf.)

821.135.1.09 Vulcănescu, M.

Editor: Valentin Ajder

IONUȚ BUTOI

MIRCEA VULCĂNESCU

**O microistorie
a interbelicului românesc**

Prefață de Zoltán Rostás
Postfață de Sanda Golopenția

E I K O N

BUCUREȘTI, 2015

CUPRINS

Mulțumiri	7
Abrevieri	9
Lada cu documente sau revelația nuanțării. Prefață	11
Perspective teoretice: o istorie din interior	15
Microistoria și „omul uitat” al științelor sociale	20
De ce o microistorie a interbelicului românesc?	25
Incursiune în istoria și problematica tinerei generații interbelice	46
Context general al vieții universitare din primul deceniu interbelic.....	56
Organizații studențești	79
Uniunea Națională a Studenților Creștini – exponenții „naționalismului integral”	81
ASCR: în căutarea creștinismului ca „viață integrală”	98
Considerații despre tânăra generație.....	136
Satul românesc interbelic, o „terra incognita”	165
Gospodăria țărănească: întreprindere capitalistă sau unitate socială familială?	167
Alternative răsăritene	179
Mica gospodărie și lecțiile marii crize interbelice.....	196
Satul țărănesc: o lume socială aparte	204

Ce ascunde o controversă teologică uitată: calendarul și data pascaliei	217
O dezbatere încă actuală	231
Un altfel de Mircea Vulcănescu	239
„Fiu și nepot de slujbaş, nu am avut alt patron decât pe stat”	242
În vremea „regizorilor de opinie publică”	260
Stări de spirit în pragul apocalipsului	275
Familia, prietenii, profesorii	289
Interbelicul românesc: o lume a crizei și a inerțiilor	299
„Iată avantajele progresului!”	304
Tineret, țăranime, reorientări. Postfață	315
Abstract.....	328
Glosar de termeni	332
Glosar de nume.....	337
Bibilografie	366
Ilustrații.....	377

MULȚUMIRI

Această carte nu ar fi existat fără ajutorul primit de la câțiva oameni cărora țin să le mulțumesc. În primul rând, mulțumesc doamnei Mariuca Vulcănescu, a cărei caldă prietenie și neobosită ospitalitate mi-au permis să scormonesc oricând în „lada cu documente” ce conține arhiva tatălui său. De asemenea, întâlnirea cu profesorul Zoltán Rostás a făcut posibilă o experiență academică pe care, odinioară, nu o mai credeam posibilă. Doamnei Sanda Golopenția îi mulțumesc pentru amabilitatea cu care a parcurs această carte, aducând observații și completări (a se vedea postfața). Ion Matei Costinescu a adus, la rândul său, observații și pertinente comentarii care m-au ajutat să limpezesc aspecte importante.

Și, desigur, mulțumesc *Ralucăi*.

ene (ce se poate extinde asupra oricărui alt domeniu) nu se justifică doar de amorul ...științei, ci pentru că receptarea acestei școli a fost fundamental greșită încă din perioada reabilitării din anii '60, continuând până în zilele noastre prin reprezentanții generației respective.

Prin urmare, volumul de față este mult mai mult decât „încă un studiu despre Mircea Vulcănescu”. Este o realizare modernă, adânc documentată.

La finalul acestei recomandări de lectură, nu pot să nu evoc amintirea unor convorbiri cu Mărgărita Vulcănescu, soția sociologului și economistului Mircea Vulcănescu, devotatul colaborator al lui Dimitrie Gusti. Doamna Vulcănescu locuia într-o mansardă mică a unui bloc interbelic. Am fost introdus la ea de fiica cea mică, Mariuca, într-o încăpere „dotată” cu rămășițele unui mobilier care a „văzut” intelectualitatea tânără a anilor '30. Doamna era deja foarte în vârstă, încovoiată, dar, de la bun început, binevoitoare și cu o memorie fabuloasă. M-a poftit să iau loc într-un mic fotoliu, în fața unei lăzi pe care Mariuca ne-a pus ceștile de cafea, iar eu microfonul magnetofonului. Nu mi-am propus să purtăm o conversație despre soțul ei, ci să realizez un „life history”, dar, bănuiam că, în mod spontan, o să vorbească și despre el. Așa s-a și întâmplat, iar mărturia ei poate fi citită în volumul *Chipurile orașului*, apărut la Polirom. Dar, la un moment dat, am aflat că lada pe care pusesem microfonul conține documente din arhiva personală a lui Vulcănescu. După atâtea arhive personale ale gustienilor distruse, m-am bucurat să aflu că aceasta s-a păstrat.

Iar acum mă bucur că a fost revăzută de Ionuț Butoi.

ZOLTÁN ROSTÁS

PERSPECTIVE TEORETICE: O ISTORIE DIN INTERIOR

Cartea de față este varianta revizuită și *adăugită* în mod consistent a tezei de doctorat susținute în septembrie 2012 la Școala Doctorală a Facultății de Sociologie și Asistență Socială a Universității București, sub îndrumarea profesorului Zoltán Rostás, și se înscrie în curentul mai larg de cercetări impulsionate de acesta pe teme interbelice legate de Școala gustiană.¹ Mare parte din capitolele și subcapitolele de aici au apărut, deja, ca studii de sine stătătoare, în diverse reviste de specialitate, lucru pe care l-am menționat în note de subsol. Și aceste părți publicate anterior au fost, însă, revizuite și adăugite.

Ce este și ce nu este această carte? În primul rând, nu este o biografie și nici o monografie despre Mircea Vulcănescu. Deși am traversat scrierile publicate și nepublicate lui Vulcănescu și am strâns informații despre viața sa din surse scrise sau din mărturii orale, acestea

¹ Mă refer, în special, la volumul care analizează dimensiunea activității politice a Școlii realizat de Antonio Momoc (2012), de volumul dedicat relațiilor dintre gustiști și tineri maghiari etnologi, realizat de Martin Salamon (2014), precum și cercetările întreprinse, din perspectiva studiilor de gen, de Theodora Eliza-Văcărescu (2012, 2013, 2014), pe cele dedicate unor monografiști mai puțin cunoscuți de Florentina Țone care, totodată, a acoperit și dimensiunea cercetărilor „biologice” ale monografiștilor (2013, 2013), pe cele care surprind în contextul rețelelor sociale contribuțiile aduse de Henri H. Stahl realizate de Alina Juravle (2014), precum și dezbaterile teoretice propuse de Ion-Matei Costinescu (2014). O reflectare virtuală a acestor contribuții, dar nu numai, se găsește pe siteul www.cooperativag.ro, coordonat de același profesor.

constituie un fundament necesar pentru cercetare, fără să fie, în acest stadiu, un obiectiv al ei. De asemenea, nu este nici o simplă istorie a ideilor sau o analiză a contribuțiilor aduse de Vulcănescu în domeniul sociologiei și economiei. Cu toate că în cercetarea de față s-au folosit, în bună parte, tocmai aceste contribuții mai puțin cunoscute și, pe alocuri, au fost prezentate ca atare, ele au servit mai puțin ca obiectiv în sine cât ca punct de plecare pentru abordarea unor probleme generale. Astfel, Mircea Vulcănescu este prezent în lucrare ca *pivot*, punct de sprijin de la care plecând, am căutat să ating unele aspecte inedite ce țin de istoria socială a Școlii gustiene și de istoria socială interbelică a României. Așadar, o primă noutate a cercetării este chiar perspectiva, punctul de vedere pe care îl propune pentru observarea istoriei recente.

Cercetarea de aici se află la granița dintre istorie socială, pentru că se interesează de contextul unor evoluții recente, și sociologie pentru că își propune să revizuiască unele teme clasice legate de modernizarea României: raportul dintre formă și fond, relația dintre modelul tradițional și cel modern-occidental de societate. Mircea Vulcănescu este prezent atât ca *actor* cât și ca *observator* al acestor istorii. Ca actor, fiind parte a unor procese, a unor contexte care țin de istoria socială „mare” a interbelicului românesc. Ca observator, pentru că el le analizează, le definește, ceea ce înseamnă două lucruri: că avem, pe de o parte, percepția subiectivă a unui actor parte a unor procese istorice și, pe de altă parte, încercarea unui sociolog și economist interbelic de a se distanța de aceste fenomene și de a le capta sensul.

Problematica ce ar putea fi atinsă pornind de la Mircea Vulcănescu în calitate de actant al istoriei și, prin generalizare, la fenomenele structurale din care face parte, este foarte vastă, datorită contextelor diverse de apartenență ale acestuia: asistent la catedra lui Gusti, poate fi pretextul pentru a face o istorie a universității centrată pe practicile sale de funcționare; redactor și colaborator al unor publicații interbelice,

poate fi punctul de plecare pentru o istorie a presei, funcționar înalt al României Mari, al unei istorii a administrației văzută din interior și prin prisma practicilor sale; membru al guvernului Antonescu, judecat în procesul subsecretarilor de stat, într-un prim moment de instaurare a regimului comunist. Toate aceste felii de viață și experiență subiectivă fac parte, așadar, din direcții vaste ale istoriei „mari” și țin de contexte relevante care se suprapun și dezvăluie societatea interbelică română văzută și din interiorul ei, în nuanțele care de multe ori scapă abordărilor care generalizează sau care o analizează strict prin prisma producțiilor scrise.

În demersul meu am selectat însă o problematică mai restrânsă și mai relevantă, totodată, atât pentru activitatea lui Vulcănescu cât și pentru marile teme ale istoriei noastre recente, având implicații și în domeniul științelor sociale. Mircea Vulcănescu a fost unul din principalii membri ai Școlii gustiene și, totodată, unul din primii studenți angajați alături de Dimitrie Gusti în abordarea problemelor sociale ale tinerimii și satului românesc, precum și în cizelarea sistemului teoretic monografic. Folosind surse documentare arhivistice, cum ar fi rapoarte ale poliției interbelice, buletine de stări de spirit, analiza contextuală a contribuțiilor lui Vulcănescu, povești de viață extrase din jurnale și corespondență, am abordat, de la nivelul „micro” al dimensiunii acestor fenomene, următoarele tematici: 1) poziția lui Vulcănescu în raport cu mediul organizațional studențesc interbelic și cu Seminarul de Sociologie al lui Dimitrie Gusti în primul deceniu interbelic, 2) poziția Școlii gustiene și, în particular, a lui Vulcănescu, în raport cu satul românesc ca periferie socială a României Mari, precum și 3) practici sociale interbelice ce țin de viața familială, relațiile sociale, practicile profesionale, de implicare publică și comunicare ce decurg din biografia lui Vulcănescu, funcționar expert în domeniul financiar al statului român.

În primul rând, mi-am propus să prezint *un altfel de Vulcănescu*. Unul care se regăsește dincolo de personalitatea culturală vastă, așa cum s-a impus în memoria recentă, cu propensiuni de filosof, „metafizician”, încadrabil mai degrabă în grupul marilor figuri interbelice ca Mircea Eliade, Constantin Noica, Emil Cioran. Un Vulcănescu ce, atât în memoria supraviețuitorilor familiei sale, cât și în istoria sa personală, e întâlnit mai degrabă alături de Paul Sterian, Anton Golopenția și Mitu Georgescu, dintre gustiști, sau alături de Ionel Gherea, Belu Zilber, Dan Botta; având raporturi foarte strânse cu profesorii Dimitrie Gusti și Nae Ionescu, dar și cu Virgil Madgearu, păstrându-și, totodată, luciditatea cu privire la influența exercitată de aceste personalități; un Vulcănescu funcționar care, conservator în atitudine, face experiența vie a statului modern român și a disfuncționalităților acestuia din interior, nu doar din postura de observator neutru și care e foarte preocupat de tendințele structurale ale sistemelor economice și politice ale timpului.

În al doilea rând, mi-am propus să revizuiesc percepția despre Vulcănescu în cadrul Școlii gustiene. „Sistemul” teoretic al lui Gusti nu e reprezentativ pentru contribuția lui Vulcănescu la cercetarea monografică, ci o problemă mult mai punctuală și aplicată: metoda de cercetare a economiei țărănești prin prisma gospodăriei familiale, realitate cu care se va confrunta și pe care o va urmări și în calitate de referent finanțist.

În al treilea rând, mi-am propus ca, plecând de la acest „altfel de Vulcănescu” să revizuiesc două mari teme de istorie socială interbelică: problema tinerei generații și a clivajului dintre cele două Româнии, cea a satului și cea a orașului.

În ceea ce privește tânăra generație, obiectivul este, pe de o parte, să clarific contextul angajării lui Mircea Vulcănescu în cadrul ASCR și, ulterior, în încercările de formare a unui curent independent al tinerei elite, precum și propriile sale experiențe subiective și analize

asupra acestui fenomen. Voi atinge și problema radicalizării tinerețului studențesc interbelic și atragerii sale către organizația Mișcarea Legionară, propunând o ipoteză alternativă pentru acest fenomen, pornind de la unele nepotriviri și fisuri ce se găsesc în explicațiile mainstream. Ipoteza alternativă este: *nu cumva radicalizarea tinerețului a fost mai degrabă un efect pervers al unor strategii de putere ale statului român modern decât o răbufnire/refulare a fondului tradițional?* Nu cumva impactul factorului ideologic al acestor probleme sociale interbelice este supraestimat în raport cu factorul structural, al condițiilor socio-culturale de viață?

Referitor la tema celor două Româнии, am căutat să surprind modul în care tema satului românesc era prezentă în dezbaterile interbelice și, totodată, raportul dintre practica statului modern și practicile satului tradițional. Ipoteza formulată este: *strategiile statului modern au dus la distrugerea capitalului social specific satului tradițional și au perturbat viața economică a acestuia*. În acest sens, propun revizuirea unor pre-concepții care statuează că societatea se află într-un binom înapoiere vs progres și că „vina” înapoierii se află în structurile societății tradiționale, de unde rezultă necesitatea unui program de modernizare care să restructureze categoriile fundamentale ale acesteia, să reconfigureze relațiile sociale și să le reinventeze raporturile.

Am, așadar, două obiective „micro” ale cercetării, legate de Mircea Vulcănescu, precum și două ipoteze care sunt formulate pe teme sociale „macro”, de interes general. Un obiectiv al acestei cercetări este de a aduce clarificări în privința lui Mircea Vulcănescu însuși, perceput, în literatura de specialitate, drept un „discipol” dominat de Nae Ionescu și simpatizant al Mișcării Legionare. Un alt obiectiv este de a preciza contribuția lui Vulcănescu asupra teoriei și metodei potrivite de studiat, în cadrul monografiilor sociologice, economia țărănească. De asemenea, am urmărit concepțiile și

practicile sale în domeniul administrației de stat, experiența ca publicist și atitudinea față de evoluțiile dramatice politico-sociale din pragul războiului mondial.

Fundamentul teoretic pentru o asemenea perspectivă în care vom avea atât realitățile contextuale de la nivelul „de jos” (chiar individual) al istoriei sociale interbelice, cât și procesele de structură, marile fenomene care cuprind zone largi ale societății și se întind pe perioade lungi, este dat de un curent inovator din cadrul istoriei sociale, anume microistoria. În continuare, voi prezenta cum anume aplic microistoria aici, precizez sensul unor concepte care sunt folosite în lucrare și prezint, pe scurt, conținutul cercetării.

MICROISTORIA ȘI „OMUL UITAT” AL ȘTIINȚELOR SOCIALE

Recurgerea la microistorie nu este ferită de capcane. Este remarcabil faptul că toate variantele de microistorie sunt puternic contextualizate și specifice mediului academic în care și-au făcut apariția inițial. Astfel, microistoria italiană apare ca un protest față de istoriografia mainstream croceeană și ca o căutare de înnoire a instrumentelor și câmpului de cercetare istoric fără recurgerea la importuri din istoriografia anglo-saxonă (Revel, 1989: p. XI); istoria cotidiană germană a fost un protest față de istoriografia weberiană dezvoltată după al doilea război mondial (Lüdke, 1994: p. II), cea franceză ca o dezvoltare care inițial completează iar apoi deturneză stilul cantitativ al Școlii de la Annales (Hunt, 1989: p. 7). Așadar, o diversitate destul de mare de problematizări și perspective epistemologice. Riscul este următorul: folosirea microistoriei să fie dublată de importul problematizărilor specifice contextelor de apariție a acestor

școli sau de coloritul lor ideologic. De pildă, școala germană a istoriei cotidiene, puternic influențată de marxism, are ca principale categorii de cercetare clasele sociale și relațiile dintre sexe. Desigur că o cercetare a categoriilor definite ideologic drept marginale (eretici, femei, minorități sexuale sau de tot felul etc.) ar aduce contribuții importante prin simplul fapt că aduce la suprafață informații istorice altfel ignorate, însă scopul lucrării de față este identificarea unor fisuri specifice contextului local, răsăritean, care pot pune în criză teoriile istorice și sociologice aplicate perioadei interbelice sau regiunii culturale locale, și nu o analiză orientată aprioric către anumite categorii sociale.

Importanța și potențialul creativ al microistoriei stau altundeva – în noua practică istorică propusă, în cele câteva metode comune, mai mult sau mai puțin, acestor școli diferite. De altfel, noua perspectivă din istorie poate fi prezentată, fără a greși prea mult, drept o „revoltă” față de modelele istorice care puneau accentul pe metodele cantitativiste și care foloseau durata lungă drept perioadă istorică privilegiată în cercetare. Într-o astfel de istorie, individul este „înghițit”, insignifiant față de curgerea temporală istorică, „marile structuri” și „marile contexte.”

Răsturnarea microistorică se petrece în primul rând la nivel de *scală de măsurare*: cercetarea devine microscopică - subiectul istoric este de dimensiuni mici: un individ, un incident particular, un sat sau un grup colectiv restrâns (Magnússon, 2006). Scopul acestei reduceri metodologice este scoaterea în evidență a unor date istorice care altfel treceau neobservate, încadrate în categorii mai largi, generale. Viața celui mai „tipic” individ sau sat, atunci când sunt studiate îndeaproape, pot ascunde elemente care ies din orice tipar și care ridică probleme altfel ignorate de istoria „mare”. Într-un mod similar, viața unui individ cu totul pitoresc și special, precum și unele evenimente ieșite din comun pot ascunde repere cu

privire la existența unor structuri ascunse sau contexte sociale altfel de nebănuite.²

În al doilea rând, microistoria pune într-o nouă perspectivă poziția individului în cercetare. Pornită ca o delimitare netă de modelul funcționalist al explicației istorice sau/și cel structuralist, în care individul există doar ca item, ca „număr anonim” (Furet, 1997: p. 16), microistoria propune o regândire a raportului dintre persoană și structură. Acțiunea socială, în formularea lui G. Levi, este rezultatul unei negocieri individuale constante, a unor alegeri și decizii luate în fața unei realități normative care, deși omniprezentă, oferă spațiu pentru interpretări personale și libertăți (Burke, 2001: p. 99). Fără să meargă până acolo încât să prefere un model de raționalitate tare, care ar pleca de la premisa individului autonom, microistoria nu merge nici până în relativismul absolut care face imposibilă orice operațiune de formalizare, generalizare și comparare. Raționalitatea la care se raportează unii autori de microistorie este „selectivă” - fiind produsul unui compromis între comportamentul dorit, subiectiv, și cel așteptat de către societate, o raționalitate strategică prin care individul devine participant activ la „scrierea” istoriei.

Astfel, individul devine simultan „obiect și subiect al istoriei”, iar transformările istorice sunt puse în raport cu „practica socială a ființelor umane.” Ceea ce contează aici este „modul în care oamenii și-au apropiat universul lor și, făcând aceasta, l-au transformat în mod constant” (Lüdke, 1994: p. 6). Marea istorie, marile contexte, structurile nu sunt date la o parte, ci ele sunt analizate în modularea lor locală, concretă (Revel, 1989: p. XXI). Sarcina istoricului devine „să identifice și să investigheze structura societății, dar în același timp [...] să caute căi de deconstrucție a explicațiilor primite despre manifestarea acestei structuri în viața oamenilor, cum s-a născut și ce

efecte a avut asupra modului în care oamenii își concep propria viață” (Magnússon, 2006).

Discuția despre raționalitate duce la o altă dihotomie fecundă caracteristică pentru microistorie și pentru istoria socială în general: cultural vs. social. *The cultural turn* a provocat schimbări de paradigmă radicale care au mers dincolo de o simplă revalorizare a dimensiunii culturale, semnificante, a societății, prin contrast cu explicațiile ce puneau accentul pe schimbările social-economice, pe clase sociale etc., ajungând la o negare a oricărei obiectivități a structurilor sociale. *Totul* este văzut ca un construct cultural, și dacă adăugăm la această perspectivă orientările foucauldienne asupra practicilor puterii, totul este un construct cultural de/al puterii, ascunsă în cele mai banale activități umane. Ne confruntăm aici cu o problemă a explicației istorice care nu se reduce doar la a identifica actorii semnificativi ai istoriei (individ vs. grup) [Burke, 2001: p. 15] ci și la a identifica dimensiunea în care actorii își scriu sau trăiesc istoria – o dimensiune socială, în care relevant este procesul schimbărilor economice, sociale ce antrenează după ele poziția diferitelor grupuri în societate și raporturile dintre ele, sau o dimensiune culturală, în care relevant este doar câmpul simbolic în care indivizii și grupurile acționează/interacționează.

Modelul cultural suferă atunci când este folosit, ca premisă în procesul de cercetare, în mod reduționist: adică atunci când neagă orice fel de realitate socială, considerată a fi „construită”, și atunci când consideră câmpul cultural, semiotic, drept unul omogen (Burke, 1999: pp. 147-148). În treacăt fie spus, abordarea generalistă a istoriei culturale interbelice văzută ca un fel de continuum discursiv sau doar ca o înfruntare între două paradigme – modernism/cosmopolitism vs. tradiționalism/naționalism falsifică babilonia de sensuri și înțelegeri ale vieții care caracteriza societatea românească a acelor timpuri. Prin acest reduționism, observă mai departe Burke, se pierde din vedere atât o „percepție a constrângerilor” de ordin social în care se desfășoară

² Procedeu folosit îndeosebi de istoricul Carlo Ginzburg.

ră procesul cultural cât și fragmentarea culturală a colectivelor umane, de la cele mai reduse până la cele mai ample – cum ar fi națiunea (Burke, 1999: pp. 147-148).

În aceleași puncte diferă, de altfel, după cum remarcă Levi, și microistoria de abordarea interpretativă antropologică: „în contextul unor condiții sociale diferite, structurile simbolice produc o multiplicitate de reprezentări fragmentată și diferențiată”. (Burke, 2001: p. 107). Astfel, „microistoria nu a respins considerarea diferențierilor sociale în același fel în care a făcut-o antropologia interpretativă[...]. Cu alte cuvinte, deși obiceiurile și folosirea simbolurilor sunt întotdeauna polisemantice, cu toate acestea capătă conotații mai precise prin raportare la diferențierile sociale mobile și dinamice.” (idem, p. 109). O perspectivă ce va fi abordată în cadrul acestei cercetări va fi una ce va pune accent pe interdisciplinaritate și pe multidimensiunea cadrelor în care persoana se află trăind în istorie. O microistorie „socio-culturală”, în care se resping polarizările gratuite între social și cultural. (Iordachi, 2007-2008: p. 14)

Relația dintre micro-macro este un alt punct central al paradigmei microistorice, deosebit de discutată în sociologie, descrisă uneori în termenii *exceptionalului versus tipicului*. Existența subiectului micro este circumscrisă fie categoriei *exceptionalului*, adică acelor persoane faimoase sau evenimente deosebite care ies în evidență doar pentru a fi excepțiile care confirmă regula, pitorescul care animă tabloul general tern, fie categoriei *tipicului*, repetiției, rutinei, statisticului. Redusă la aceste categorii, relația dintre micro-macro nu aduce informații noi și nu poate fi relevantă. Paradigma microistoriei se caracterizează însă tocmai prin relația cu dublu sens dintre aceste două niveluri, iar cercetătorul „trece granița” deseori dintr-o parte în alta: dinspre domeniul macro, pentru a fixa cadrul marilor contexte, spre domeniul micro, pentru a reconstitui modularea locală a acestora, și dinspre domeniul micro, descifrând indicii semnificative, pentru a

reinterpreta alcătuirea și evoluția marilor structuri (Pleonen, 2001: p. 358).³ Astfel, cazurile particulare nu sunt utile doar pentru coloritul lor, ci pentru că „prezintă istoria ca un proces, ca un loc al intercalărilor, un mozaic de (inter)-acțiuni” (Lüdke, 1994: p. 27).

DE CE O MICROISTORIE A INTERBELICULUI ROMÂNESC?

Istoria socială a interbelicului românesc este, am putea spune, abia la început de drum. Istoriei clasice - strict evenimentiale și politice - ale cărei materiale abundă i s-au adăugat mai recent reconstituiri ale mediului social sau economic (Scurtu, 2001; Murgescu, 2012) precum și o serie de cercetări de domeniul istoriei sociale a culturii centrate, mai ales, asupra orașului-capitală București;⁴ trebuie menționate și aparițiile legate de istoria Bisericii (Bănică, 2007) și cele axate pe tematica feminismului (Mihăilescu, 2006) și cea a fascismului (Clark, 2015). Un început timid având în vedere potențialul enorm al teritoriului de explorat nu numai din perspectiva marginalilor și a periferiilor, ci din perspectiva lumilor sociale interbelice românești, fie ele „centrale” sau nu. Lucrări mult mai sistematice și comprehensive de istorie socială au fost elaborate pe tema Școlii Gustiene. Amintesc aici șantierul de istorie orală deschis de Zoltán Rostás (2000, 2003,

³ Pleonen observă că relația micro-macro se circumscrie atât dimensiunii temporale istorice (raportul dintre durată lungă și un anume eveniment particular) cât și dimensiunii spațiale (care aduce laolaltă, într-un singur eveniment sau obiect, elemente structurale interne ale unui întreg social mai larg).

⁴ Cum ar fi: Zoltán Rostás, *Chipurile orasului. Istorii de viață în București. Secolul XX*, Ed. Polirom, 2002; *Bucureștiul Interbelic. 1935*, Ed. Tritonic, 2009; Adrian Majuru (coordonator), *Bucureștiul subteran. Cărțetorie, delincvență, vagabondaj*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005; Adrian Majuru, *București. Diurn și nocturn*, Ed. Curtea Veche, 2009; Ioana Părvulescu, *Întoarcere în Bucureștiul interbelic*, Ed. Humanitas, 2006.